

1.

Začel bom s svojo mislijo, ki je že starejšega datuma in spada k zgodovinskim primerjavam. V prvi četrtini prejšnjega stoletja je Heine zapisal misel, da čez sto let v Nemčiji ne bo več preganjanih Židov. Tisti, ki smo videli, kaj se je čez sto let zgodilo z Židi pa ne samo v Nemčiji, si lahko mislimo, kako naiven je bil pesnik, ki je v svojem času veljal za sarkastičnega. Hočem reči, da so glasniki prejšnjega stoletja, ki so bojevitost in kritično gledali na svoj čas, nosili v sebi vero v imaginarno prihodnost, v človeka, ki bo spremenil družbo in tudi sebe. Verjeli so v revolucijo, tega izsanjanega odrešenika človeških težav, v revolucijo, ki jo bo izvršil pravični podzemeljski človek-proletarec. Človek z veliko začetnico, ki se je seveda pojavil že prej, najbrž ni bil nikoli tako opevano in predimenzionirano bitje kakor v kolonialistični Evropi prejšnjega stoletja.

V gimnazijskih letih so nas vzgajali v isti kratkovidni veri v razprto tiskar-nega človeka-zmagovavca, ki si osvaja svetlo prihodnost. Zraven tega so netili v nas sovraštvo do bližnje preteklosti, do ljudi, ki naseljujejo polovico planeta, dvom v starše, dvom v vzgojitelje, dvom in sovraštvo v imenu pravovernosti. Vsak teden manifestacije, demonstracije, baklade, plesanje kola, harmonike, izganjanje "klerofašističnih elementov" iz njihovih prostorov, izključevanje svojih tovarišev iz ZMS, iz SKOJa, iz ustanov, iz skupnih klopi, od skupne mize, iz skupne prihodnosti; dviganje zastav, harmonike, glasovanja, vsi zmeraj "za", za vse, za karkoli. Ta strahokolektivizacija se je seveda zlomila sama po sebi, saj je temeljila na čisti viziji, na udomačevanju azijskih skušenj, na nepriznavani slutnji, ki je zastrupljal duha zmage.

Teh dogodkov ne obujam zaradi tega, ker bi prinesli v moje življenje ne vem kakšno razočaranje. Po štiriletnem sanjarenju pod mrliško okupacijo o "svobodi" so mi ti dogodki dokazali, da je svoboda v tistem pomenu, ki sem ga skušal, ideal, ki me je za kratek čas temeljiteje in globlje zasužnil, kot vsa leta okupacije, ki so v svoji krvavi maternici vendarle nosila zapredeno bubo upanja. Če "svoboda" ni pomenila osvoboditve, če je bila šušmar pri splavljanju upanja, ki ga ni rabila, je potrdila tisto, čemur se človeška vitalnost upira: da smo podložniki procesa, v katerem naša misel in tudi naša navzočnost ne pomenita nič.

* Uredništvo zagrebškega "Telegrama" je lansko leto objavilo intervju s pesnikom Danetom Zajcem. Ker je večjemu delu slovenskih bravcev ostal neznan, predvsem pa ker se nam Zajčevi odgovori (ki so v "Telegramu" izšli v srbohrvatskem prevodu) zdijo trajnejše pričevanje, jih s pesnikovim privoljenjem objavljamo v izvorni obliki.

Ampak dvom je ostal. Dvom vase, ki se glasi: v svojem sedemnajstem letu si se pustil voditi, dopustil si, da so ravnali s tabo, da so te reificirali, da si se odpovedal lastni sodbi in presoji in kar je najhujše: pri vsem tem si se počutil odrešenega in bil bil skorajda srečen, če bi se od časa do časa v tebi ne oglašala tvoja zasušena notranjost.

To je ena odkušenj naše nemoči. Mnogokrat smo bili navzoči ob dogodkih, ki bi jih lahko preprečili ali spremenili, če bi ne bili hipnotizirani od okolja, od lastne notranjosti in od svoje zaslepljenosti. Ko naša misel zdaj presoja bistvene dogodke našega življenja, tudi osebnega, zmeraj znova ugotavlja, da smo se ob vseh odločitvah odločali tako, kot od sebe nismo pričakovali. Odločali smo se po dobljenih skušnjah, ki so kratkovidne, po svoji upornosti, ki je pristranska, nikoli pa ne scela kot razprto tiskani človek z veliko začetnico. Ob svojih odločitvah smo stali ob strani in bili smo skorajda opazovavci učinka lastnih odločitev.

"Človek, ki je bolna žival", pravi Bellow. Človek, ki je začutil svojo bolezen in hiti rušiti lastni spomenik s stalinskega podstavka. Herkul se je žogal v veselju z žogo, ki je naš planet, dokler ni stegnil skozi zamreženo okno norišnice blaznež svoje roke in žogo ujel. (Prosto po Lowriju.) Bog, ki je ustvaril človeka in pozabil nanj, govori sodoben strah pred samim sabo. Nas so hoteli vzgojiti v duhu Pavla Korčagina. Ampak sanjarenje prejšnjega stoletja se je razbilo ob pavjih revolucijah, ki jih delajo zviti polkovniki po vsem planetu. Tudi moje dveletne mladeniške sanje mi niso dale posebnega sadu, razen spoznanja, da nam vladajo sile, skrite v mikro in makrokozmosu in smo jim skoraj docela podvrženi. Nihilizem?

Človek je nosilec sporočila, sel svojega bivanja, preveč ogrožen od okolja, da bi lahko poročal samo o sebi, da bi se dokopal do sebe. In pesnik sporoča o svojem bivanju v verzih in živi, dokler ni umrl tiste smrti, ki je konec duha. Dokler bo spoznaval in dešifriral svoja spoznanja z besedami, ne bo začel verjeti, da je nič edina resničnost in vsebina sveta, čeprav je navzočnost nič v njegovih pesmih potrjena. Ampak če svet podob in stvari je, potem ima ta svet v naših mislih svojega dvojnika, ki je brezličen in brez podobe. Koliko pa lahko dojamemo tistega, kar je trdno in kako to dojamemo in kaj je bolj resnično, ali tisto, kar vidimo, ali tisto, kar se nam prikazuje samo v naših mislih?

2.

Zgoraj sem omenil kolektivizacijo, ki nas je doletela namesto osvoboditve. Imenoval sem jo strahokolektivizacija. To je bila mobilizirana množica, ki je nekaj let izražala svoja čustva v do belevosti preprostih geslih. Nisem bral avtentičnih poročil o početju rdeče garde, vendarle si to početje zlahka predstavljam, ker sem ga doživel v domači inačici.

Ta kolektivizacija je zginila, njene hrupne parole so utihnile. Mislili smo, da za zmeraj. Da smo se osvobodili pritiska, da se je vse dogajalo v grozljivih sanjah, ki jih ne moreš več pozabiti, da si ped za pedjo spet pridobivamo nekakšno človeško podobo. A vendarle, kolektivizacija prihaja k nam spet in to pot skoz zadnja vrata. Ne moremo se ji upreti, saj prihaja v imenu visokega standarda, saj zahteva od tebe, da se posvečaš stvarjem, katerim se posveča večina ljudi v bolj civiliziranih družbah, kot je naša, saj te napravi uglajenega, predela te v tip človeka, ki ugaja. Vsak dan stopi s plakata lep, negovan in zadovoljen človek in te povabi, naj se mu pridružiš. Če se upiraš, boš sčasoma prezirana in nekoliko smešna figura. Če ne boš obseden od splošne obsedenosti, se ti bo zgodilo, kot da živiš v tuji deželi in se izražaš v tujem jeziku.

Posameznika preganja želja po odrešitvi samega sebe, muči ga muka, da se mora vsak dan odločati, zato bi hotel svojo voljo podvreči splošnosti, ukažu, s katerim bi se njegova odgovornost izničila, veri, v kateri bi dobil za vsak dan predpisan pomirjujoč očenaš. Kako si naj na drugačen način razložimo resnico, da je večina Nemcev in tudi intelektualcev navdušeno sprejela Hitlerjeve prazgodovinske ideje?

Človekova želja po podvrženosti je ostala in ni neizkoriščena. Izrablja jo industrija za izdelovanje javnega mišljenja. Vanjo vsaja svoje bogove in bogce, ki jih vsak čas znova lošči, pozlatuje, nadomestuje z novimi, enako prilagojenimi, kot so bili prejšnji. In tako postajata lastna misel in lastni okus mrliča, ki spita v grobovih brez križa in znamenja. Ne ljubljanski panteon, o katerem je sanjal med NOB vidni slovenski kulturni delavec, ampak Nedeljski dnevnik je hrana za duha našega časa. Skoz debelo plast zelenega volka, ki se je nabral na našem mišljenju, se je nemogoče pregristi do kovine, iz katere naj bi bili. Vendar se večina počuti dobro, pokopana pod luščinami besed brez pomena.

Zmeraj smo bili suženjsko pokomi glasu s katerekoli lece, zlahka smo obsojali tisto, kar se prilega obsodbi splošnosti, zato smo danes željna "vrt in njiva", po kateri sejejo človeški polizdelki plev.

Vseeno pa: kaj bi se zgodilo s pesnikom, ki bi bil na tako neokusen način popularen, kot je katerikoli hipni popevkarski bogec. Pri slavohlepiju, s katerim smo pesniki obdarovani, bi propadel njegov talent, navdušena publika pa bi bila ogoljufana za poezijo, ker bi bila seznanjena samo s tistim, kar je s poezijo tako sorodno, kot je sorodna vezalka z očmi in seveda preprosto zato, ker bi se na logiko poštevanka navajenemu poprečju zdela dobra poezija o tročje smešna, razen če je ni napisal zares ugleden in veljaven Slovenec. Ugleden in veljaven Slovenec si lahko privoščijo razkošje, da piše slabe pesmi

in ga bojo vseeno vsi šteli za dobrega pesnika in predvsem za pesnika, čeprav si svoj ugled pridobiva v spretno izvršenih javnih službah in nastopih. Saj kakor je res, da je Cankar idol za večino Slovencev, kadar morajo na javnem kraju spregovoriti o svoji knjižni ljubezni, je tudi res, da večina Slovencev Cankarja sploh brala ni in da je samo mnogokrat slišala zanj, ker nam je njegovo ime v zadnjih desetletjih zmeraj na jeziku. Kako bi bilo, če bi poveljevali pisatelja Jakliča? Bi poprečje sploh še vedelo za Cankarja? Ob vsem tem igrajo klarineti občil za kulturo kar naprej pazljivo, da bi se uho splošnosti ne zbudilo iz uspanosti. Dajejo si pisati note, ker so tako nesamostojni, da bi brez predpisanih not igrali še smešneje in sramotneje, kot igrajo in bi bil učinek njihovega igranja še hujši, kot je.

Kaj naj si misli tisti, ki piše pesmi, o smiselnosti svoje in druge poezije? Kako naj odgovori na vprašanje: Zakaj? Odgovorov se ne da izmisliti. Spremembe, ki smo jih mi doživeli, za zanamce ne bojo več spremembe, ampak sestavni del njihovega sveta. Kaj jim bomo sporočili? Odgovor je v poti, ki popotnika večkrat prelišči, kot drži z njim. Koliko pa velja posamezni popotnik, pa naj piše pesmi, ali rezlja zobotrebec, za pot, po kateri hodi?

3.

Priča dogodkov, ki so se v njeni notranjosti povezali v občutje sveta, je začela pisati pesmi. Nekaj let se je mučil, da je našel izraz, ki je jecljal tisto, kar je hotel povedati. Pesnil je tako, da je zelo skrbno pretehtaval besede, ki so bile posrednice tistega, kar je hotel povedati. Prečrtaval je besede, iskal nove, črtal nove in vračal stare. Včasih je pesem tudi uničil s tem, da se je z njo preveč ukvarjal. Kadar se je pesem posrečila naenkrat, se je navadno prestrašil, ker ji ni zaupal, zato jo je za nekaj časa skril pred samim sabo. Večkrat je sklenil, da ne bo več pisal, niti ene vrstice več. To je bilo zato, ker je sovražil posledice svojega dela. Včasih je bil prepričan, da ni zmožen napisati niti enega samega dobrega verza. Poskusil je in skazalo se je, da je res, kar misli. Potem se je oddaljeval od svojega pisanja, pozabljal je nanj, ker je poznal zdravišno milost pozabljanja. Včasih ga je življenje frčilo po glavi na način, ki je bil tako banalen, da se mu je zdelo, da je njegovo pesnjenje beg pred sabo, ali da je brlog, kjer si lajša svojo pasivno naravo.

Potem, kakor na začetku, še v otroštvu, ko je bog ve zakaj napisal svojo prvo pesem, mu je bila od nekdaj prišepetana beseda. Sedel je v družbi, šel po ulici, popotoval je: beseda je nastala iz njega in iz sveta in hitro začela nabirati na svoje vreteno svoje sestre in vse tiste niti brez imena, ki sestavljajo pesem in so se mu naenkrat zdele praznane in obenem nove. Potem je bila pesem delo, najdenje svojega tavajočega jaza, koordinatna določitev tega jaza, srečanje in pogovor z njim.

In spet usihanje dragocenega znanstva, obrabljenost pogovora, izčrpane prigode, prigode, ki so zginile, ker so bile imenovane, ki so se potopile, še pravkar vidne, ker so se skazale, da so preteklost, potopljena, ker jo je potopil z lastnimi besedami, svojimi pomočnicami in sovražnicami obenem.

Pesem pa je napisana, tuja in osovražena pesem, ki se je oddaljila od nje-ga, od katere se tudi on hitro oddaljuje, kot se je že v otroštvu navadil, da je treba od greha naglo pobegniti.

Seveda hoče priznanje sveta, hoče videti svoje početje v tujih očeh, zato pošlje svoje delo iz katerekoli od svojih čumnat pred oči sveta. Oči sveta, ka-tere se bežno ustavijo ob tem delu: Čudno da smo bili bolj navdušeni ob njegovi prejšnji pesmi. Spominja se, da so ob imenovani njegovi prejšnji pesmi bolj hvalili njegovo še zgodnejšo pesem. Potem sledi privoščljivo premišljevanje o tem, kako je pesnik v krizi in ugibanje o tem, ali se bo iz nje sploh še kdajkoli iz-vlekel. Zgodi pa se tudi, da mu včasih kdo pove, da ga je razumel.

Tisti, ki je pesem napisal, se vrne v svoje bivališče in spet premišljuje o smislu svojega početja. Vse, kar je zvedel, ga ne potrjuje in ga tudi ne zanika. Dokončno pa je zgubil pesem in tudi namen pesmi je dokončno poniknil v luknji-ce tal, ki so pesem posrkale. Nekoč je mislil, da bo s svojim delom vplival na svet, mislil je, da je njegovo enkratno poslanstvo zmožno takega dejanja. Pri tem ne smemo pozabiti, da je bil vzgojevan v duhu spreminjanja sveta. Svet pa je živel z njim in brez njega. Mnogokrat je tudi sanjari o slavi. Bil je slaven, tako kot more biti človek njegove narave slaven v značilnem mestu, kjer živi. Videl je, kako se je razdrobila njegova podoba v koščkih slave, kako ga ni bi-lo več tam, kjer je prej našel svojo celostno podobo, zato je pobegnil in začel iskati zgubljenost. Ampak zgubljenost smo zgubili za zmeraj.

In tako je postalo zanj pisanje pesmi zaklinjanje bivanja, kamenitev časa, zaledenitev soočenja s samim sabo, zaledenitev, obkrožena z ločjem sveta, ki ga obdaja.

Čemu? In čigav nosivec sporočila je človek? Komu nosi sporočilo in kod po-tujejo sli pesnikov? Na katera vrata trkajo? Tisti, ki pesmi piše, bi ne smel pri-sluškovati glasovom, ki jih berejo. Od vsega njegovega jalovo zaigranega časa je ta najbolj jalov.

...

Angažirana književnost so zame Jevtušenkove enodnevnne pesmi, je poezija o graditvi proge Šamac-Sarajevo, je Puškinova pesem Prijateljem, je Županči-čeva Pesem mladine. Vsakega pesnika včasih privlači moč njegovih prednikov, izraelskih prerokov. Takrat hoče biti orakelj, ki mu v ustih tli božja žerjavi-ca. Bog pa je pesnike že zdavnaj vrgel iz svoje pisane in božjo resnico obdr-žal zase.

Nemoralno je, kadar pesnik napiše ciklus pesmi o javnem protestnem sežigu človeka, ki ga ni prav nič poznal. Neznano življenje je uporabil zato, ker se

je prilegalo njegovi metafori. Abotno je pisati pesmi o trpljenju Vietnamcev, saj si je težko zamisliti pisatelja, ki ni bil nikoli v Vietnamu, pa bi si drznil o tem vseeno napisati umetniško prozo.

Angažirana poezija si vse to dovoli, si vse to drzne. Angažirani pesniki spadajo po svojem srcu med klasične humaniste s tiho željo po komunikativnosti. Seveda si tega ne upajo priznati, zato se raje zatekajo k motivom, ki so svetovno-političnega značaja in že zaradi tega brez duše in brez mesa, motivom, ki od časa do časa vznemirijo tenko gladino usmerjevanega javnega mnenja. Zato podležejo splošnemu okusu in zato ni nič čudnega, če njihovo poezijo neusmiljeno zlorabljajo. Angažirani pesniki škodujejo poeziji, ker jo pačijo za široko potrošnjo in širok okus, ker gojijo lažni mit o poslanstvu pesnika, glasnika človeštva ali glasnika gibanja, razreda in tudi pesnika, glasnika svojega naroda, s čimer povezujejo to poslanstvo s fistim, ki ga vrši in izvršuje politik. In s čimer potem pade na rame poezije tudi del katastrof, ki jih politiki zagrešijo.

Danes pravimo: pod pritiskom take in take miselnosti so pesniki morali pisati kramparsko poezijo. Ampak kje je dokazano, da je ta miselnost pisarila s pesnikovo v mejah danosti svobodno roko himne o svojih izmišljotinah, in še posebej: zakaj se ji ta roka ni uprla, zakaj je kar mimo verzljala in verzljala na način danes preklete diktatorske miselnosti? Zakaj je glava, katere roka je bila pravkar omenjena, pozneje upesnila ta predah v svojem življenju za čas trpljenja in bolečine?

Angažirane poezije ne bo nikoli težko spoznati, ker je zanjo značilno hrupno in obenem kratkonogo verzljanje.

4 *

Ne verjanem, da je poezija Otrok reke pripeljala Tomaža Šalamuna in njegov krog na pot, ki jo hodijo. Prej bi rekel, da je njihova poezija nastala iz upora proti poeziji mojega kova. Vem, da je to ugotovitev, ki trditve vprašanja ne pobija, ampak celo dopolnjuje razvojni in situacijski diagram reizma. Odpira pa vprašanje o idejni in vsebinski sorodnosti.

Načelo moje poezije je vsebina, načelo poezije reistov je oblika. Moj namen je iskati globlji smisel dogajanja, namen reistov je, ne iskati smisla, ne povezovati dogajanja. Itn. Ti dve primerjavi zadostujeta za dokaz, da gre pri meni in pri reistih za dve nasprotujoči si usmeritvi. Znano je, da je gibanje reistov veja ne samo svetovnega umetnostnega gibanja, ki je nastalo v zadnjih letih in ki je tudi mene presenetilo. Znano je tudi, da se ustvarjanje ljubljanskih reistov izraža bolj v skupinskih programskih manifestacijah.

* Odgovor se nanaša na vprašanje, če je Zajčeva poezija s svojo spoznavno platjo na neki način omogočila in usmerila poezijo Tomaža Šalamuna in njegovih so-mišljenikov.

V spisih Tarasa Kermaunerja sem nekajkrat zasledil trditev, kako je Minatti vplival na moje pisanje. Ta trditev se mi zdi tako iz trte zvita, kot bi se najbrž I. G. Plamnu zdelo čudna iznajdba, da izhajajo njegovi pesniški potomci neposredno iz moje kuhinje.

Vsakemu novemu umetnostnemu gibanju lahko poiščemo prednike in podobnosti v že izumrlih ali izumirajočih tokovih. Slišal sem recimo trditev, da je reistični program isti kot program naturalizma. To je misel, ki je tako blizu resnici, kot so blizu resnici vse zgodovinske podobnosti: pačijo resnico, ker nas oddaljujejo od nje.

Bi lo bi prijetno za moje samoljubje, če bi bile posledice mojega pesništva take, kot jih odkriva vprašanje: da bi imel že svoje potomce. Ampak samo za samoljubje, ker potomci dediščino zmeraj uničijo. Kermauner misli nekoliko drugače. Zavzet za vse novo je v enem od predzadnjih svojih člankov zatrdil, da je reistična smer negacija in razkrinkavanje vse lažnosti dozdašnje poezije in s tem (Poenostavljam!) tudi moje. Kermauner je torej prevrednotil neki fenomen na ta način, da je iskal v prejšnji literaturi predhodnike reistom, zaradi česar je po pravilu, kdor išče, ta najde, sprejel, kar se mu je zdelo za reizem koristnega, ostalo pa zavrzel.

Ne da bi hotel Kermaunerju delati krivico, mislim, da je njegovo gledanje na literaturo naprednjakarsko: razvoj literarnih smeri zamenjuje z družbenimi procesi in sicer s tistim kratkovidnim pogledom, ki istoveti novejšo z naprednejšim. Umetnost pozna stranpoti iskanja, je odvisna od okolja, je odvisna tudi od tehnizacije, ampak Baudelaire se ne da elektrificirati in vrednosti Prešernovih Sonetov nesreče ni odkritje atomske energije nič zmanjšalo. Kermauner pa išče pri pesnikih predvsem nove poglede na svet in se včasih zaradi tega ujame v lastno past, saj je novo lahko samo osnova za stvariteljski odnos do sveta, ne more pa že z go lim nastopom drugačnih nazorov spremeniti kvalitete. Saj kakor ni boljše ali slabše umetnosti po stilu, tudi ni boljše ali slabše umetnosti zaradi trenutno revolucionarnih nazorov. Nazadnjaška umetnost je tista, ki je slaba in zato prej ali slej izgine v času.

5

Ne mislim premišljevat i o programu naših reistov in strukturalistov. Že prej sem rekel, da spadajo v svetovno gibanje, ki je zaradi svojevrstnega radikalizma tudi mene presenetilo in zdaj dodajam, da to gibanje slabo poznam, najbrž tako slabo, kot ga pozna večina mojih vrstnikov.

Kolikor njihovih pesmi, posebno najradikalnejših avtorjev (sem ne štejem T. Šalamuna) sem prebral, lahko rečem, da jih ali slabo razumem, ali da je vsebina teh pesmi, kakor jih jaz berem, preneznatna, da bi bila vredna pesniškega sporočila, kakor ga (spet) jaz razumem.

Ob prvem vprašanju sem skušal povedati, od kod prihajam, osvetliti en de-

tajl, ki me duhovno določa. Pravkar sem zapisal misel, da je zgodovina umetnosti podobna sinusoidi, ki od nikoder ne prihaja, se nikamor ne vzpenja in je zelo podobna posameznikovi usodi. Trdim, da je umetnost podoba človekove notranjosti.

Pred desetimi leti sem se programsko ukvarjal v svoji poeziji z rečmi, ampak s temi rečmi sem zmeraj skušal slikati stanje nekega človeka, in takrat sem spoznal, da je svet reči zunaj človekovega sveta. Te misli gnetem na tem prostoru zato, da bo jasno, kako daleč sem od reističnega programa in gledanja. Res je, da se mi že dolgo upira preprosti stavek "početi tisto, kar je najbolj človeškega" in ki najbrž najbolje izraža omejenost humanizma, kakršnega smo sprejeli, res pa je tudi, da izhaja ta upor bolj iz moralnega kakor iz fenomenološkega prepričanja.

Na drugi strani je tudi res, da sem človek, ki je zgubil Boga in da me zadevajo vsi procesi, ki se v ljudeh take vrste dogajajo, pot od zgubljenega Boga do reizma pa je še posebej dolga. Naša najmlajša pesniška generacija je zrastle iz drugačnih razmer in skorajda iz druge prsti, kot sem zrasel jaz. Človekov položaj v kozmosu je najbrž po zadnjih spoznanjih takšen, da zahteva precejšnje korekture v odnosu do tistega, za kar se človek z vso svojo podložnostjo raznim faktorjem kaže. Zato ni čudno, da je reakcija te generacije skrajnostna, saj mora pospešiti razvoj, ki je bil večkrat nasilno ustavljen.

Tako so z nastopom te generacije uničene vrednote, ki so veljale za nedotakljive in ki še nekatere veljajo za takšne tudi v moji zavesti. (Vseeno naj poudarim: ne gojim vrednot, ne mislim, da sem domislil svet in vem, da me lahko vsakdo že s tem, da me bere tudi izničuje, vseeno pa se moram s to generacijo konfrontirati in v naglici sestavljati svojih deset zapovedi.) Vrednote so bile uničene, ne z uporom, kakor smo nastopali mi, ampak s čisto preprosto ignorantsko gesto, ko ti lepega jutra nekdo sporoči: Svet je moj.

Ob tem premišljevanju, ko hočem imenovati svoj odnos do naše najmlajše pesniške generacije, pa moram vseeno reči, da mi kratka pesem enega od pripadnikov te generacije, pesem, ki se glasi: "Pusti me, ko lulam", nič ne sporoča, tudi ne v smislu trditve: Svet je moj, nič, kljub temu, da sem jo ponatisnil v svojem premišljevanju.

Seveda je bila reakcija tistih, ki so nam v najvišjih kulturnih ustanovah in iz različnih nepremičnih foteljev krojili tesen suknjič preteklosti in sedanjosti, ob nastopu generacije, ki so jo sami rodili in vzgojili, zelo spektakularna. Kakorkoli se sliši absurdno, so se znašli ti vzvišeni ljudje pred nasprotnikom, katerega so zasuli s starimi revolucionarnimi očitki, na katere so bili že tako navajeni, da sploh niso več poznali njihovega namena in pomena, so se torej znašli ti ljudje pred ušesi, katera jih ali niso slišala, ker ultrazvoka slišati ne morejo, ali so bila njihovim frazam tako dorasla, da so jih zares sprejela kot fraze in so se s tem izkazala za enakovredne soigrajce in celo nadaljevalce tiste kulturnopolitične tradicije, ki je pri nas od njega dni znana, katero vsaka nova generacija strastno in bojovito obsodi pri svojih prednikih, ki pa jo spet z neizprosno doslednostjo nadaljuje, potem ko se s predpisano merico revolucionarnosti dokoplje do funkcio-

narskih položajev, ki v našem značilnem mestu določajo prihodnost kulture in z njo tudi književnosti, katere veliki imeni sta Prešeren in Cankar, imeni, ki postaneta takoj njihova lastnina, s katero ravna jo potem kot s svojim orodjem in orožjem.

Omenil sem tudi tisti napadeni del mlade slovenske pesniške generacije, ki je ravnal ignorantsko in tako na svojstven način porazil okostenelo "revolucionarno" miselnost, ki se je rodila v prejšnjem stoletju v kolonialistični Evropi. Porazil jo je na ta način, da je ni slišal in jo pustil umirati tako, kot puščajo umirati nevhvaležni otroci svoje hinavske starše.

6

Mislim, da sem že v prejšnjem odgovoru naštel glavne specifične vzroke, ki so pripeljali mlade slovenske intelektualce na pot, ki jo hodijo. K grehom staršev bi dodal še te: metanje polen z zastraženega Olimpa tistim, ki so bili razglašeni za nezaželene, potuljeni molk ob sodnem procesu v Ljubljani in sračji kulturniški vrišč ob sočasnem podobnem procesu v katerikoli trenutno nepriljubljeno državi, ukinjanje literarnih revij, ukinjanje vsega tistega, kar se zdi nevarno, ne abstraktnemu pojmu, ki se imenuje družba in ki je zmeraj v nevarnosti, ampak določeni združbi. Vendar, takšno naštevanje je dolgočasno tudi za tistega, ki našteva. Takšno preteklost je ta fotelijska jubilarntska klika pripravila za prvo resnično svojo generacijo, ki pa se je skazala za gluho, saj je preprosto obrnila vsej preteklosti hrbet in je vsa navlaka staršev zanjo tisto, kar tudi je: neuporabna krama, ki nove generacije ne bo ovirala samo tako, da jo bo zbrisala iz svoje zavesti in s tem tudi iz prostora in časa.

